

Vajszló Mária Terézia korában (1771, 1776)

Vajszló

A XVIII. századi latin nyelvű leírásából megismerhető az akkori település legfontosabb adatai: az egyházzól, a földről, a mesteremberekről és sok minden másról.

A községről[1], mégpedig

1.Általánosságban

A falunak minden nyelven **Vajszló** a neve.

2.Tulajdonosa a méltóságos Kamara.

- A falu erdős és mocsaras síkságon fekszik.
 - A falu területe nincs hitelesen felmérve.
 - A határ fele vizes[2] és ezért hasznavehetetlen.
 - Ez a határ Lusok[3] és Hirics község határától földhalmokkal [4] el van választva, a Nagy:Csány[5] felé eső részen azonban van egy bizonyos rész, amelynek a tulajdonjoga vitatott, elő is fordul, hogy ebből az irányból állatokat behajtanak.[6]
 - A föld első osztályú.
 - A rétek a határnak negyedannyi részét foglalják el, mint a szántóföldek.[7]
 - Minthogy szőlő nincs, az semennyi részt nem foglal el, az erdők pedig kétszer akkora területet foglalnak el, mint a szántók.
 - Az erdő mindenfelől ki van téve a szelek kártételének.
 - Kiszáradt fa mindenütt előfordul.
 - Épületfának alkalmas fák vannak az erdőben, hajó- vagy tutajépítésre valók azonban nincsenek.
 - Nem kell félni tűzifa-hiánytól.
 - Nem adnak el tűzifát.
 - Nincs az erdőben bányafának alkalmas fa.
 - Nem készítenek hamuzsirt.
- 17., 18., 19. Semmi válasz.[8]

20., 21. Nincsenek bokros, cserjés helyek.

- Egy házban többnyire egy család lakik.
- 23-27. Semmi válasz.[9]
- A legelők harmadosztályúak.
- 150 állatot tartanak el a legelők.
- A legelők mellett folyik egy patak.
- Ennek Gyöngyös Víz[10] a neve.
- Csuka és sügér[11] nevű halakat sokszor fognak benne.
- Nem adják el sehol a halakat.
- A patak mellett vadkacsák és szárcsák vannak.
- A patakon nincs malom.
- Mivel nincs malom, sohasem ártalmas.[12]
- Itt nincs sziksó.
- Itt nád nincs, de sás van.
- Nincs a patakon egy híd sem, amelyet a lakosok gondoznának, de van négy híd, melyre a földesúr visel gondot.
- Nincsenek kútjaik.
- Nincs madarászás.
- és 43. Semmi válasz.[13]

Az egyházi helyzetről

1. Van itt plébánia.

- Leányegyházai: Hidvégh, Sámód, Paprád, Besencze, Nagy Csany, Kiss:Csány, Oszró, Zalátha, Kemse, Piskó, Lusok, Vejti, Kiss Sz. Mártony, Hirics, Czuun, Szaporcza, Tésenfá, Csepely, Kémes, Piski, Aderjás községek.[14]
- Védnöke a méltóságos Magyar Királyi Udvari Kamara.
- A parókiának jobbágysai nincsenek.
- [15]

Bevétel	forint	krajcár
Ingó vagyonban:		
ezen belül készpénzben	51	25
18 mérő búza, mérőnként 45 krajcárral számolva	13	30
18 mérő kukorica, mérőnként 45 krajcárral számolva	13	30
6 akó bor, akónként 1 forint 30 krajcárral számolva	9	-
6 mérő rozs, mérőnként 30 krajcárral számolva	3	-
60 font vaj	24	
12 mérő zab, mérőnként 24 krajcárral számolva	4	48
		30
150 fej káposzta jelent [16]	25	30
A Vidovics-féle kegyes hagyatékából[17] évente bevesz		

	18	
18 öl (...) [18]		
Ingtalan vagyomból: ezen belül a bevetett szántókból és a rétekből, mivel ezeknek a megmunkálása a plébánosra marad, a kiadások levonása után	20	-
Összesen:	183	13
Stóla-bevétel nincs semmi, egyrészt mivel a katolikus hívek kizárólag szegény cigányok és uradalmi szolgák, másrészt mivel a 16 község lakói a helvét hitvallás hívei és semmit sem akarnak adni		
A lelkész bevételei		
Ingó vagyomból		
Készpénzben	58	10
	124	-
62 kila búza [19] , kilánként 2 forintra számolva	13	90
Sódarból [20]	12	-
Tüzfából	9	-
Rozsból	4	-
Sóért és faggyúért	2	70
A gabonának a drávai malmokhoz való szállításáért számítanak [21]	4	-
Ingó vagyomból [22] – lenből		
Kenderből [23]		
Két hold földből, melyet minden évben bevetnek, kap bevételként – annak összes szükséges munkáival együtt	15	-
Kap egy szekér szénát, minden hozzá tartozó munkát is számítva	16	-
	153	70
Összesen [24]		
Stóla-bevétel		
1. Keresztelésért nem kap semmit		
2. Temetésért		56
		37
3. Esketésért, mind itteniek, mind „idegenek” esetében [25]		
Más esperességhez tartozók esetében	1	

- A plébániához tartozik 527 katolikus, 446 helvét hitvallású[26] lélek.
- Ezek magyar nemzetiségűek.
- Római katolikusok és reformátusok.[27]
- Az anyaegyházban van 161 katolikus, 332 református.[28]
- A leányegyházakban van 366 katolikus, 114 református.[29]
- Az alesperes tisztelendő Georgius Keszthelyi úr.
12., 13. és 14. Az egyháznak a plébániától független jövedelme a perselypénzből kapott évi 10 forint.
- Mária mennybevétele napján[30] tartanak búcsút.
- és 17. A búcsú napján nincsenek vásárok, így nincs ezeknek semmi, bárkit illető jövedelmük sem.[31]
- A tized a püspököt illeti; negyed itt nincs; a tizenhatod a plébánosé.
- A tizedet természetben, és a tizenhatodot is így, természetben kellene adni, de a siklói királyi ember (?) vonakodik attól, hogy ezt így kiadja neki[32]; a méhekből adandó tizenhatodot pénzben váltják meg.
- A méhekből való tizenhatod összesen 38 forintot tesz ki.
- Csodatévő szentkép itt nincs.
- A katolikusoknak van iskolamesterük, a helvét hitvallást követőknek kántoruk.
23.

Az iskolamester jövedelme[33]		
A méltóságos Kamarától, mint földesuruktól	20	-
20 mérő búza, mérőnként 45 krajcárral számolva	15	
	3	
4 mérő kukorica, mérőnként 45 krajcárral számolva[34]		
8 öl tűzifa, ölenként 1 forinttal számolva	8	
	2	
Egy boglya[35] széna értékében kap	11	50
A Vidovics-féle kegyes hagyatékából[36]		
A plébániához tartozóktól kap	3	-
Összesen	68	30
A reformátusok kántorának jövedelme[37]		
Készpénzben	15	10
12 (?) kocsi tűzifát hordanak be	6	30
13 kila és 3 oktály búza	35	7(?)
2 szekér széna kitesz	4	

Összesen	64(?)	14(?)
Temetésért		13
Búcsúztatásért		40(?)

- és 25. Az iskolamester a budai apácák által lett állíttatva[38], ő képes arra, hogy folyamodványokat írjon, de a jegyző azokat – mivel ez a kötelessége is – ingyen megfogalmazza; a református[39] kántort az esperes úr rendeli ki.

26-41. kérdésre nincs semmi válasz.[40]

A mágnásokról és nemesekről

- A községben a méltóságos Kamara a birtokos.
 - kérdésre nincs semmi válasz.[41]
 - Nem folyik úrbéri per.
 - Mivel nem folyik ilyen per, nincs válasz.[42]
 - Ez az uradalom nem rendelkezik pallosjoggal.
- 6., 7., 8., 9. kérdésre nincs semmi válasz.[43]
- Öt év óta nem tartottak itt úriszéket.
 - Tartottak (?) [44].
Semilyen hivatalos eljárás nincs a birtokos ellen.

12-28. kérdésre nincs semmi válasz.[45]

A kiváltságos mezővárosokról

Az egész Vajszlói uradalomban nincs mezőváros.

A mesteremberekről

- és 2. Van egy szabó, két fazekas, egy kádár, egy ács[46], egy csizmadia.
 - A szabó Joannes Kramarovics, közepes mester.
- 4-9. Ez a mester a közösségnek hasznos; ez a szám [47] ebben a faluban elegendő; a mester azonban meglehetősen szegényen él; sem inasa, sem legénye nincs; a szükséges szerszámokkal el van látva; sok anyagot[48] nem tart, amennyi van, a megrendelőinek elegendő.[49]
- és 11. Nem vásárol nyersanyagot.[50]
 - és 13. Áruit nem adja el sehol.[51]
 - és 15. A mester kizárólag mesterségéből él, semmi más megélhetése nincs.
 - Mestersége után az uradalomnak nem ad semmit, a vármegye pénztárába azonban bizonyos porcionális összeget[52] fizet.
- 17-20. A mester nem a haza fia, hanem a Horvát Királyságban fekvő ...roncza[53] mezővárosból származik, ahol a mesterségét is tanulta. 20 évvel ezelőtt jött ide, Szigetvár mezőváros céhébe van beírva.
- 21-24. Nem tudja, hogy a céhnek van-e új privilégiumlevele, vannak-e tartozásai és vannak-e a céhben visszaélések.[54]
- 25-27. A mester a templomhoz tartozó házban lakik, ezért 12 forintot fizet; vásárookra nem jár.

1-15. Josephus Pajger és Martinus Scrobal(?) a két fazekas, mindketten közepes mesterek, a közösségnek hasznosak; ennyi mester itt elegendő; úgy-ahogy megélnek. Azt a nyersanyagot, amely a mesterségükhöz kell, a szomszédos Hídvég határában szerzik be, évente 60 dénárt fizetnek érte; termékeiket[55] mind itt helyben, mind a vásárokon és a búcsúban szokták árulni; más megélhetésük nincs, kizárólag a mesterségükből élnek; sem inasuk, sem legényük nincs.

- Mesterségük után a nemes vármegye pénztárába fizetnek bizonyos porcionális összeget, az uradalomnak azonban nem fizetnek semmit.

17-24. Josephus Pajger Siklos[56] mezővárosból származik, tehát a haza fia, a mesterségét is ott tanulta; mivel céhbe nincs beírva, arról, hogy annak[57] vannak-e tartozásai, van-e új

privilegiumlevele és vannak-e a céhben visszaélések, nem tud semmit. Martinus Scrobal ezzel szemben a Horvát Királyságban fekvő Krisovicza[58] helységről származik, a mesterségét is ott tanulta; ide négy évvel ezelőtt jött; céhbe nincs beírva, ezért arról, hogy annak vannak-e tartozásai, van-e új privilegiumlevele és vannak-e a céhben visszaélések, nem tud semmit. [59] 25-26. Mindketten s aját házukban laknak.[60].
27-28. Vásárookra és búcsúkra mind télen, mind nyáron járnak.

1-15. Nicolaus Vajlach (?) csizmadia közepes mester, a közösségnek hasznos, elegendő a községben egy mester, nehen él, sem inasa, sem legénye nincs; a kordoványnak [61]nevezett bőrt Pécssett veszi, egy köteget 15 és 16 forintért; azt a bőrt pedig, amit talpnak[62] használ fel, egész darabban, 12 forintért veszi; az áruít többnyire vásárokon adja el; semmi más megélhetése nincs, csak a mesterségéből él.

- Mestersége után az uradalomnak semmit nem fizet, a nemes vármegye pénztárába egy bizonyos porcionális összeget fizet.

17-20.A mester nem a haza fia, hanem a nemes Körös vármegyében fekvő Csanyava[63] községben született, itt tanulta a mesterségét is, innen 8 évvel ezelőtt jött el; céhbe nincs beírva, ezért a

21-24. kérdésre semmit nem tud válaszolni.[64]

25-28. A templomhoz tartozó házban lakik évi 6 forintos bérért, a szigetvári, nagyatádi és sellyei vásárookra jár. [65]

1-15.Jacobus Haerczik (?) kádármester, inasa és legénye nincs, közepes mesterember, a közösségnek mindazonáltal hasznára van; ennyi mester[66] a községben elegendő; a szükséges nyersanyagokat helyben nem tudja beszerezni, hanem a közeli Bogdása községben, mégpedig egy fát egy aranyért vesz meg; minthogy semmi más megélhetése nincs, egyedül a mesterségéből – de elég nehezen – él; a termékeit helyben adja el.

16-19. A mesterség címén a nemes vármegye pénztárába bizonyos porcionális összeget fizet.

Az uradalomnak azonban nem fizet semmit; nem a haza fia, hanem az ausztriai Koglistorf[67] községből származik; mesterségét Egenburg[68] városában tanulta, innen 19 évvel ezelőtt jött Magyarországra.

20-24. Pécssett van céhbe befogadva, arról, hogy ennek van-e új privilegiumlevele vagy tartozásai vannak-e, vagy hogy a céhben vannak-e visszaélések, nem tud.

25-28. A kistótfalusi iskolamester házában lakik 7 forint[69] bérért; vásárookra nem jár.

1-16. Adamus Kolpegh (?) ácsmester, legény és inas nélkül dolgozik, a közösségnek hasznos; egy mester a községnek nem elegendő; közepesen él; a szükséges szerszámokkal el van látva; a nyersanyagokat ott szerzi be, ahol dolgozik; termékeit nem adja el, mivel napszámban[70] dolgozik; a mesterségéből él, amely után a vármegye pénztárába fizet egy bizonyos porcionális összeget, az uradalomnak azonban semmit sem.

17-24. A haza fia, Pécsváradról származik, a mesterségét Pécssett tanulta, ahol a céhbe is befogadták; arról nem tud, hogy ez a céh új privilegiumlevéllel rendelkezik-e, hogy vannak-e tartozásai, vagy a céhen belül vannak-e visszaélések.

25-28. A varga[71] házában lakik 8 forint bérért. Vásárokat nem látogat.

E helyen nincs semmiféle gyár.

- A kereskedelemről
1-2-3. A kereskedő neve Georgius Baics, görög nem egyesült[72] vallású.

- Posztóval, szűrrel[73], vassal, sóval, szalagokkal és karton[74] nevű anyaggal kereskedik.
- A kereskedő a vasat Grácban[75] veszi, mázsáját 80 forint 10 dénárért, a söt Pécssett*, mázsáját 3 forint 91½ dénárért[76], vagy Mohácson* 3 forint 81 ... dénárért[77] veszi.

6-10. A kereskedő a vasat a Mura folyóig szekereken szállíttatja 9 forintért, majd a Mura és a Dráva folyón valamely folyami alkalmatossággal viszi Pisko[78] községig, mely ezen nemes Baranya vármegyében fekszik. A többi árut, amelyek mind kézzel gyártottak, Regede[79] szabad királyi városon keresztül hozza, ahol vám címén minden egyes kocsi áruért 10 krajcárt kell fizetni, Rác-Kanisa[80] községben azonban egy mázsá áru[81] után harmincad címén 12 krajcárt kell fizetni. Mohácson és Pécssett azonban, ahonnan a söt hozza, semmi vámot nem kell fizetni.

11., 12., 13. Az előbb említett Mura és Dráva folyó partján van jó út, amelyen még az éjszakát is el lehet tölteni[82]; az érintett Reged[83] mellett azonban az áradások megrongálták az utat; ezt az utat gátakkal jobb állapotba lehetne hozni.

- és 15. Azon cikkek közül, melyeket a kereskedő árul, a posztót, szalagokat, kartont[84] Pesten gyártották és az országban készült festékekkel színezték.
- A kereskedő az árukat a boltjában tudja raktározni.

17-20. Puskaporral nem kereskedik, így nincs ennek tárolására szolgáló külön raktára; a kereskedő nem társult más kereskedővel.

- A kereskedő a pécsi, az eszéki[85], a verőcei [86]és a sellyei vásárookra jár.[87] 22., 23. és 24. A kereskedés mellett szabó mesterséget is folytat. Az uradalomtól megegyezés szerint bérelt egy házat, abban lakik, és miután a megállapított árendát kifizette, semmi más kötelezettsége a fennhatóság felé nincs.

25., 26., és 27. A környező községek számára hasznos az ő tehervállalása, mivel bizonyos porciót visel és az árenda összegét rendesen fizeti; árukat szabadon árusítja.[88]

28-31. A kereskedő rendszerben vezeti kereskedelmi könyveit, hiteles fontjai, rőfjei és egyéb mértékei vannak, ezeket csak évente egyszer ellenőrzik; tiltott dolgok árusításán eddig nem kapták rajta.

32., 33., 34. A kereskedő részben készpénzzel, részben váltóval[89] teljesíti fizetnivalóit; sóval is kereskedik, melynek fontját 4 ½ dénárért adja.

A szabadosokról

Itt szabadosok nincsenek.

A katonákról

- Az említett községben[90] nincsenek katonák.
- és 3. Bolly[91] mezővárosban, Szajk és Szederkény községben van elszállásolva a Kinszki-ezred katonasága.
- Arról, hogy az előbb említett egységekben hány katona van, ezen járás szolgabíró ura tudja megmondani, mint ahogy azt az egyes egységek komisszariusza is megmondja.
- Az említett község lakói[92] a Szederkényben állomásozó katonaságnak adják a lovasporciót.
- Innen a legjobb időben 11 óra alatt odaérnek abba a községbe, ahova a lovasporciót adniuk kell; közepes időben ez az út egy napig, a legrosszabb időben másfél napig tart.[93]
- A költségek fedezése fejében semmit sem adnak.[94]
- A mondott községben[95] lakik a helyettes tiszt.[96]
- Minden egyes széna- és zab-porció a parasztnak a porció összegébe beleszámít.[97]
- Garzuly úr katonai biztossága alá tartoznak.
- Pécsváradon[98] van a katonai törzs.
- Nyomja[99] községben lakik a megyei biztos.
- Tud magyarul, németül, latinul.
- A futárok számára kijelölt állomásokat[100] a katonai biztos tudja.
- A gyengélkedő katonák Pécsváradon vannak.[101]

- A korábbiakhoz hasonlóan a katonai biztosnak adják be a panaszokat, amelyeket ő a nemes vármegyének tartozik benyújtani.[\[102\]](#)
- Nincsenek katonai kvártélyok.[\[103\]](#)
- Az egységek szerződésben kijelölt helyén részben a parasztok telkein álló istállókban, részben a nemes vármegye által épített istállókban helyezték el a lovakat.
- A lóporciókat természetben adják az illető egységek szerződésben kijelölt helyére, havonta szállítják oda.

21. A bíró, vagy akadályoztatása esetén az esküdt adja át ezeket a porciókat.

- A saját katonai biztosuknak adják át.
- A katonai biztos kéthavonta elkészíti a számadást, ezt a nemes vármegyének beterjeszti, ezután ez bevételként(?) a megyei számtartó úr által bevételeztetik.
- Ott, ahol katonai lovak vannak, az istálló padlására vagy a csűrbe helyezik el a szénát, a zabot azonban maga a katona rakja el.
- Semmiféle raktár nincs.[\[104\]](#)
- A királyi biztos úr nagyon jól tudja, hogy vannak-e pótlékok.[\[105\]](#)
- Azokat vagy visszaviszik, vagy a következő hónapra átviszik.
- és 29. Nincsenek üres katonai épületek, nem is bérelnek épületeket.[\[106\]](#)

30., 31. Jó állapotban őrzik meg a házakat[\[107\]](#), ezt a szolgabíró úr vagy a katonai biztos úr ellenőrzi.

- és 33. Annak a járásnak a szolgabíró ura, amelyben a katonaság el van helyezve, és az egységek szerződésben kijelölt helyének katonai biztosa tudna arról beszámolni, hogy vannak-e a katonáknak gyermekeik, feleségük, hol vannak elhelyezve.[\[108\]](#)
- A katonának a paraszttal együtt van világítása.[\[109\]](#) Ágyneműjét azonban, mely két párnából, két lepedőből, egy pokrócból és egy szalmazsákból áll, – akárcsak a szénát és a zabot[\[110\]](#) – a jobbágyok adják, és azt minden hónapban váltják.
- A katona a földesuraság és a nemes vármegye közötti megállapodás szerint kapja a kenyeret, amely megállapodásban porciónként két krajcárt számítanak a kenyérre és az uradalom Bolly[\[111\]](#)mezővárosa teljesíti.
- A nemes vármegye beosztása szerint szolgáltatja a tüzfát mind télen, mind pedig nyáron minden egyes község a katonáknak, az uradalom erdejéből.

- A katonai biztos tudna erről beszámolni, mivel az látja el az őrségben álló katonát fával, világítással, ágyneművel, szénával, szalmával, zabbal.[\[112\]](#)
- Minden egyes katonai biztos, aki az egységek szerződésben kijelölt helyén állomásozik, köteles minden szolgáltatást a falusiak könyvecskéjébe bevezetni.
- A házak sorrendje szerint osztják be a parasztokat a katonaság számára előfogat adására.
- A katonai előfogatok állításával kapcsolatban vannak meghatározott állomások.
- Beremeny[\[113\]](#) községtől Siklosig[\[114\]](#) fél stáció a távolság, Turony[\[115\]](#) községig pedig egy; Nagy Harsány[\[116\]](#) községtől Siklosig fél stáció, Turonyig egy egész, Siklos mezővárostól Viszloig[\[117\]](#) fél stáció távolság van megállapítva.
- és 43. Az előfogatokért meghatározott pénzt maga az a jobbágy kapja, aki a fogatot szolgáltatta.
- Az előfogatok állításának az a rendje, hogy a házak sorrendje szerint adják.
- Ha egy község nem elegendő a kívánt előfogatok kiállítására, akkor a szomszédos község jobbágyai ehhez hozzájárulnak.
- Az istállókat és a szállásokat a járási szolgabíró úr vagy a katonai biztos ellenőrzi.[\[118\]](#)
- A katonaszökevényt elfogják és a vármegyei igazságszolgáltatásnak átadják.
- Az egységek azokon a szerződésben kijelölt helyeken vannak, amelyeket a 3. kérdésre válaszolva már leírtunk; a természetbeli juttatások értékének megállapítása a nemes vármegye árszabása szerint történik.
- A parasztok kártérítése – amennyiben az, amit adtak, nagyobb értékű – sehogyan nincs megoldva, így veszteséget szenvednek.[\[119\]](#)

- Újoncokat részben úgyállítanak, hogy a katonai toborzók fogadják őket, részben pedig – mivel úgynevezett megyei megajánlás történt – a nemes vármegye kirovása szerint, az egyes községek lakóinak mennyiségével és a községek gazdagságával [120] arányosan.
- A katonai biztosok kötelesek a szabadságos katonára felügyelni.

A parasztokról

- A községben 66 paraszt van.
 - Mindannyiuknak a méltóságos Kamara a földesura.
 - A parasztok röghöz kötöttek. [121]
 - A parasztok az urbárium szerint szolgálnak.
 - Minthogy nincs szerződés a paraszttal, nem volt szükség annak jóváhagyására.
 - A jobbágyoknak összesen 63 háza van.
 - A község neve honi nyelven és latinul ki van írva egy táblára, a falu katonai száma, a 138 alá.
 - A parasztok nagyobb vagy kisebb szűrbe, télen csizmába, bundába és gubába [122] öltöznek.
 - Keresztelő és temetés alkalmával csak egy reggelit és egy ebédet adnak, esküvőkor azonban egyesek egy napig, mások két napig is ünnepelnek.
 - A fegyvereket a parasztoktól elvették.
 - A betiltott ünnepnapokon dolgoznak.
 - Nincsenek visszaélészerűen megtartott ünnepeik.
 - A falu 32 11/32 úrbéri telket foglal magába.
 - Négy féltelek van, nyolcadtelek nincs, van 30 zsellér és 20 házatlan zsellér.
 - Az úrbéri szerződés a falu bírójánál van.
 - Nincsenek a földek felmérve.
- 17., 18., 19., 20. kérdésre nincs válasz. [123]
- A jobbágyok panaszképp előadják, hogy az uradalmi tiszt úgy adta ki a kötelezettségüket, hogy egy ember egy nap alatt háromnegyed öl [124] fát vágjon fel, de ha valaki nem tud háromnegyed ölet felválni, akkor annak csak fél nap robotot számítanak; a többi, ezen kérdésben említett személy ellen nincs semmi panaszuk. [125]
 - Nem jelentettek ilyen panaszt korábban. [126]
- 23., 24., 25. kérdésre nincs semmi válasz. [127]
- és 27. A község határában 770 7/32 hold első osztályú szántóföld van.
 - Az ezen osztályba tartozó földeknél 1100 négyszögöl tesz ki egy holdat.
 - Mivel a 26. pontban említett 770 hold földnek csak a felét szokták bevetni – ezt úgy kell érteni, hogy a területet felosztották és az említett rész 385 holdat tett ki –, ennek a területnek egy holdján négy mérő gabona évente ... mérőt terem, azaz összesen 1540 mérőt. [128]
- 30., 31. és 32. A község határában 324 kaszás rét van, amelynek a földje második osztályba sorolást érdemel; ezen osztályba tartozó rétnél 900 négyszögöl tesz ki egy holdat.
- Az előbb mondott kaszáló 324 szekér szénát terem. Sarjából azonban, amely nem is minden évben terem, 63 szekérnyit kaszálnak.
 - Az urbáriumban megszabott robotnapok és ajándékok a telkek arányában vannak megállapítva.
 - Ezen a helyen nincsenek szőlők.
- 36-44. kérdésre nincs semmi válasz. [129]
- A legelő 150 állat eltartására elegendő.
 - Lovak, ökrök, tehenek és borjak eltartására szolgál a legelő.
 - A legelő harmadosztályú föld.
 - Nincs közös föld. [130]
- 49.57. kérdésre nincs semmi válasz. [131]
- és 59. A jobbágyok a határhoz tartozó erdőből ingyen szerezhetnek fát. [132]
 - Tüzfát – melyre mindig nagy szükségük van – és épületfának való fát télen vághatnak ki, kizárólag a helyi uradalomnak benyújtandó közlés után. [133]
 - és 62. Az erdő, melyet második osztályba soroltak, az uradalom rendelkezése [134] alá tartozik, ezért az uradalom nem is hanyagolja el az erdőművelést.

- Közös tulajdonban lévő erdő, mely egyedül az itteni jobbágyokhoz tartozna, itt nincs, ezért
- kérdésre nincs semmi válasz.[\[135\]](#)
- A katonákat mindig ellátják tüzifával.
- és 67. A római katolikus plébános és iskolamester itt, a községben lakik, de mivel néhány szegény mesteremberen és uradalmi szolgán kívül a tehetősebb jobbágyok mind reformátusok, ők sem a plébánosnak, sem az iskolamesternek nem szolgálnak tüzifával; saját lelkészüknek azonban minden olyan jobbágy, akinek igásállata van, egy szekér fát – a mondott fajta fából – köteles adni, szükség szerint.[\[136\]](#)
- Mindenképpen kötelesek fát szállítani az uradalomnak.[\[137\]](#)
69-73. Az uradalmi erdőből való fa kivágására és elszállítására – az úrbéri szerződésben meghatározott módon – engedélyük van; Pécsre szállítanak fát, ez nyáron és jó utak esetén egy napot, télen viszont, és ha rosszak az utak, másfél napot vesz igénybe, oda- és visszautat is számítva; a szállított fa mennyisége a telkek nagyságával arányos.[\[138\]](#)
- Nem vesznek pénzért fát, hanem az uradalomtól ingyen jutnak hozzá.
- és 76. kérdésre nincs semmi válasz.[\[139\]](#)
- Az uradalomtól ingyen szerzett fából mind a katonaságot, mind a lelkészt ellátják tüzifával.
- Mind épületfához, mind tüzifához ingyen jutnak hozzá, semmiféle fát nem adnak el.
- A jobbágyoknak nincs lehetőségük fuvarozással pénzt keresni.[\[140\]](#)
80-84. kérdésre nincs semmi válasz.[\[141\]](#)
- és 86. A fogatok állítása a házak rendjében történik, arányosan elosztva.
- A parasztok saját termékeiket nem adják el sehol, ők maguk elfogyasztják azokat.
88-93. kérdésre nincs semmi válasz.[\[142\]](#)
- A községben nincsenek malmok.
95-101. kérdésre nincs semmi válasz.[\[143\]](#)
- A községre 103 dica adót vetettek ki.
- Minden egyes adózó jobbágyoknak van könyvecskéje.
- és 105. Azt az adóösszeget fizetik a jobbágyok, amelyet az uradalom számvevősége bolettában kirótt; ezt negyedévről negyedévre rendszerben kifizetik, így senkinek nincs hátralékja.[\[144\]](#)
106., 107. és 108. A parasztok a házaikat részben fából, részben összetömörített földből készítik, ezekben laknak; mielőtt a kegyes királyi rendelet megjelent, fából készült házaik voltak, az építőanyagot ingyen kapják.
- és 110. A falu síkságon fekszik, amelyben a kiöntések gyakran tesznek kárt.
- A parasztoknak vannak kertjeik, a ház mögött, a zöldségek számára.
- Három éven felüli lovakból van harminc ló és két kanca.
- A megyei csődört[\[145\]](#) nem használják.
114., 115. és 116. kérdésre nincs semmi válasz. [\[146\]](#)
- A parasztoknak van 40 három éven felüli ökrük, 10 tinójuk, 20 tehenük.
- A községben juhokat és kecskéket nem tartanak, van viszont itt 50 disznó.
- Itt 12 méhkas van.
120-124. A parasztoknak a lovak, az ökrök és a disznók tartása hozza a legnagyobb hasznot, ugyanakkor ezekre kevés igyekezetet fordítanak; ezen állatok tartásában senki sem akadályozza őket; az állataikat a pécsi, siklósi és szigetvári[\[147\]](#) vásárokon veszik, darabját 15, 18, 20, 25, és 30 forintért.
125., 126. A parasztoknak sem nyáron, sem télen nincs elég takarmányuk az állatok számára, és arra kényszerülnek, hogy állataikat kevéssel a mondott ár alatt adják el.
- 127-130. Nincsenek a parasztok között kereskedők.[\[148\]](#)
- Sem mester, sem kalmár, sem bérlő nincs a parasztok között.[\[149\]](#)
- Mivel nincsenek ilyenek, nem is teljesítenek semmiféle kötelezettséget.[\[150\]](#)
- A határban csak a mocsaras területek üresek, terméketlenek; ha ezekről a vizet csatorába vezetnék, ezek termékenyek lennének.

- és 135. A parasztek az urbáriumban meghatározottakon kívül semmit sem adnak.
 - A parasztek hosszú fuvert teljesítenek Mohacs[151] mezővárosig és Villány községig.
 - A hosszú fuvar tekintetében nincs semmi rendszer, hanem az urbárium és a kegyes királyi rendelkezések értelmében állítanak fuvert.
 - A római katolikus plébános és a normalis iskola mestere iránt semmiféle kötelezettséget nem teljesítenek, a lelkésznek azonban minden egyes házaspár ad 3 dénárt, három oktály búzát, ezenkívül minden jobbágy egy szekér tüzfát és egy sódort [152]ad, közösen adnak 16 mérő zabot és nyolc szekér szénát, két holdat pedig bevetnek gabonával, továbbá a kántornak adnak készpénzben 15 forint 10 dénárt, búzából 19 kilát és három oktályt, két szekér szénát és 12 szekér tüzfát; az imaház építéséhez és javításához kézi munkával járulnak hozzá, pénzt azonban ehhez nem adnak; egyházszolga itt nincs, tehát ennek semmit sem adnak.
 - A katonaságot tüzfával és lóporcióval látják el, a nemes vármegye kirovása szerint. 140-145. A közutak és a hidak készítéséhez és javításához, a folyóvizek tisztogatásához az egyes községek lakóinak mennyiségével és a községek gazdagságával[153] arányosan kézi munkával járulnak hozzá; erről az alispán úrnak jelentést tesznek, a szolgabíró úr és az esküdt úr által végzett kivizsgálás szerint.
 - és 149. A bíró mentességet kap a porcionális adótól, amelyet a többi jobbágy teljesít helyette, az esküdteknek azonban semmiféle mentességük nincs; a jegyző kap 10 forintot készpénzben, 8 mérő búzát, két oktály borsót, 30 fej káposztát, valamint két és fél öl tüzfát.
 - A katolikus jobbágyok gyermekeit a normalis iskola mestere tanítja, a reformátusok[154] gyermekeit azonban jelenleg a kántor tanítja, szemben a nemes vármegye rendelkezésével, melyet én, ők maguk és a község bírója is ismer.[155]
 - A jövevényekről és az idegenekről semmiféle gondoskodás nem történt.[156]
 - A bábának fáradozásaiért hetente 17 krajcárt és egy kenyeret adnak. 153-156. Egy vizsgát tett seborvos lakik Siklóson(?), azaz két mérföldnyire; a tolvajokról a megyei vagy az uradalmi vezetőségnek tesznek jelentést; a körözvényeket mindenkinek tudomására hozzák; van létrájuk, kampójuk és vannak vödreik, és más, a tűz eloldására alkalmas eszközeik.[157]
 - A kilencedet a jobbágyok természetben teljesítik, ez 445 kéve búzát, 600 kéve rozst, 180 kéve zabot tesz ki.[158] 158-162. A tizedet is természetben teljesítik a jobbágyok, de ezt a tisztelendő papság az uradalomnak árendába adta, a maguk között kötött szerződés szerint, ezért az uradalom egy összegben adja meg; a tized 445 kéve búzát, 600 kéve rozst és 180 kéve zabot tesz ki.
 - és 164. Itt nincs hegyjog.[159]
 - és 166. Mivel itt nincs egy árva sem, itt az ő vagyonuk, bevételeik és az erről való számadás felől semmiféle gondoskodás nincs.[160]
- Az idegenekről
Itt nincsenek idegenek.
- A zsidókról
Zsidók nincsenek.
- A cigányokról
 - és 2. A cigányok itt katolikus vallásúak; nyolcan vannak, házakban[161] laknak.

- és 4. A cigányok 18 nap robotot teljsítenek, egy forint bért fizetnek, a porcionális adót kifizetik, továbbá a közutak javításához hozzájárulnak.
- Ezen kívül semmit nem adnak.[\[162\]](#)
- Ezek a cigányok nem kézművesek, sem nem muzsikusok, hanem a maguk keze munkájából élnek.
- és 8. Nem látogatnak vásárokat, nem kereskednek lovakkal.[\[163\]](#)
- 9., 10., 11. és 12. A cigányoktól két gyermek lett elvéve és mestereknek tanulásra átadva, de ezek a gyermekek ismét visszamentek a szüleikhez; ezzel kapcsolatban a vármegyének semmiféle kiadása nem volt és az intézkedésnek nem is volt semmi haszna.
- Ezek a gyermekek elfogattak és vagy mestereknek, vagy parasztoknak lettek nevelésre átadva.
- és 15. A cigányokról évente kétszer, április végén és október végén készítenek táblázatos összeírást és erről jelentést tesznek a vármegyének.
- A koldusokról
Koldusok itt nincsenek.

[\[1\]](#) Singillatim = egyenként, ti. az összes község leírása előtt volt egy rész a járásról.

[\[2\]](#) Vízjárta.

[\[3\]](#) Lúzsok

[\[4\]](#) Határhalmokkal.

[\[5\]](#) Nagycsány

[\[6\]](#) Értelemszerűen kiegészítve.

[\[7\]](#) Szó szerint: a szántóföldekhez viszonyítva.

[\[8\]](#) Itt szó szerint: „semmi”; a hamuzsírral és/vagy a salétromégetéssel kapcsolatos további kérdésekre nincs válasz

[\[9\]](#) Itt szó szerint: „semmi”; a hegyekkel, azok nevével, haszonvételével, az azokban lévő ásványokkal kapcsolatos kérdésekre nincs válasz.

[\[10\]](#) A latin szövegben magyarul!

[\[11\]](#) Bizonytalan fordítása a „merula” szónak; a Finály-szótár csak a „rigó” mellett csak „egy hal” megfelelést ismeri; „labrus merula” a wikipédia szerint „ajakoshal”, amely a sügérfélékhez tartozik.

[\[12\]](#) Itt szó szerint: „sohasem”; a malmokra vonatkozó kérdés után van szó a malom esetleges ártalmáról.

[\[13\]](#) Itt szó szerint: „semmi”; a madarászással kapcsolatos kérdés után az ez ügyben tett rendelkezésről és a madarak eladásáról kérdeznék.

[\[14\]](#)A községek neve a mai helyesírásuk, ill. mai nevük, közigazgatás hovatartozásuk szerint: Baranyahídvég, Sámod, Páprád, Besence, Nagycsány, (Kiscsány és Oszró községből 1934. óta) Csányoszró, Zaláta, Kemse, Piskó, Lúzsok, Vejti, Kisszentmárton, Hirics, Cún, Szaporca, Tésenfa, Drávacsepely, Kémes, Dráwapiski, Adorjás.

[\[15\]](#) A táblázatokban feloldottam a rövidítéseket és értelemszerűen kihagytam az eredeti oldalak alján ill. tetején lévő „Latus”, „Translatum” szavakat, azaz az „átvitel”-t és „áthozat”-ot. A számadatok, összegek ellenőrzését nem tartottam feladatomnak.

[\[16\]](#) Szó szerint: „behoz”.

[\[17\]](#) Alapítványból(?).

[\[18\]](#) Olvashatatlan, valószínűleg tűzifa, vö. lejjebb az iskolamester járandóságainál

[\[19\]](#) Szó szerint: búzából 62 kilát, mely kitesz 2 forintjával (számolva)

[\[20\]](#) P-vel kezdődő nehezen olvasható szó, valószínűleg „perna”.

- [21] Valószínűleg azért, mert a fuvart a lelkész intézte a hívek helyett vagy az ő szekerevel, lovával történt a szállítás.
- [22] Itt ismétlik!
- [23] Szó szerint: a kenderföldről.
- [24] Eredetileg ebbe a sorba semmit sem írtak, értelemszerű kiegészítés.
- [25] Szó szerint: mind belsők, mind külsők esketéséért; akár a pár mindkét tagja falubeli, akár az egyikük más faluból jött.
- [26] Református.
- [27] Itt eredetileg: akatolikusok.
- [28] Ld. fent.
- [29] Ld. fent.
- [30] Nagyboldogasszony napján, azaz augusztus 15-én
- [31] Értelemszerű kiegészítés, itt eredetileg: „nincsenek” és „semmi”
- [32] Valószínűleg a tizedet a püspöknek.
- [33] Eredetileg ebbe a sorba nem írtak semmit, értelemszerű kiegészítés,
- [34] Ez a sor utólag beszúrva.
- [35] Értéke szerint (számításba véve, hogy a hozzá kapcsolódó munkát is számolták) valószínűleg boglyáról van szó (esetleg rudasról) , a „cumulus” szót ui. igen sok mértékegységre használták.
- [36] Alapítványból (?)
- [37] Itt is „akatolikusok”-at írtak, vö. fönt; a „jövedelem”szó nem szerepel, értelemszerű kiegészítés.
- [38] Szó szerinti fordítás, valószínűleg inkább „kijelölve”..
- [39] Értelemszerű kiegészítés.
- [40] Itt eredetileg: „semmi”.
- [41] Valószínűleg az idegen birtokosra vonatkozó kérdésre; itt eredetileg: „semmi”.
- [42] Itt eredetileg: „semmi”.
- [43] A foglyokról, börtönökről, őrző személyzetről, az ezeket érintő kimutatásokról való kérdésekre; itt eredetileg: „semmi”.
- [44] Mivel a következő mondat egy sorral lejjebb lett írva, és itt a szó után valami helyet kihagytak, lehetséges, hogy itt egy szám lett volna (azaz azt tervezték, hogy majd később írják be), az erre vonatkozó kérdés ui. az úriszék gyakoriságáról szól..
- [45] Itt eredetileg: „semmi”; a vám- vagy révkiváltsággal, az ezekkel kapcsolatos kötelezettségekkel, vizsgálatokkal, az árszabásokkal, perekkel, a kül. jogállású nemesekkel stb kapcsolatos kérdések.
- [46] Faber lignarius = ács, egyes esetekben az asztalost is így hívják.
- [47] Azaz egyetlen mester.
- [48] Nyersanyagot.
- [49] Kissé szabad fordítás.
- [50] Itt eredetileg: „nem”; a nyersanyag beszerzésére, árára, a beszerzés helyére, módjára vonatkozó kérdések.
- [51] Otthon sem árul, nem jár vásárokra – vö. később –, búcsúkra, azaz csak megrendelésre dolgozik.
- [52] Itt és a továbbiakban „quottam portionalem”, „quantam portionalem”.
- [53] A szó eleje olvashatatlan, nagy valószínűséggel Kapronca, ma Koprivnica, Horvátország, Koprivničko-križevačka županija azaz Kapronca-Körös megye székhelye.
- [54] Itt eredetileg: „nem tudja”.
- [55] Áruikat.
- [56] Siklós
- [57] Valószínűleg a siklósi fazekascéhnek.
- [58] Talán Körös; ma Križevci, Horvátország, Koprivničko-križevačka županija azaz Kapronca-Körös megye második legnagyobb városa.
- [59] Értelemszerű kiegészítéssel, ui. itt több szó olvashatatlan volt.

- [60] Szó szerint: Közülük mindegyik a saját házában lakik.
- [61] Így, a latin szövegben magyarul!
- [62] Olvashatatlan, „pla”-val kezdődő szó, vö. DictZone: planta = talp.
- [63] Talán azonosítható: Csázma (a régi Csezmice), Čazma, ma Zagrebačka županija azaz Zágráb megye
- [64] Szó szerint: semmit sem tud.
- [65] Eredetileg: „Szigethianas, Attadienses, et Sellenses Nundinas frequentando.”
- [66] Szó szerint: ebben a számban.
- [67] Nem tudtam azonosítani.
- [68] A szövegben így: Egenburg; valószínűleg Eggenburg, Ausztria, Alsó-Ausztria (Niederösterreich), esetleg a ma a stájerországi Gráchoz tartozó Eggenberg.
- [69] Ez után olvashatatlan rész; a mondat legnagyobb része át van írva.
- [70] Napi bérért.
- [71] Erről a mesterről más helyen nincs szó.
- [72] Görögkeleti.
- [73] Vagy szűrposztóval.
- [74] Így, a latin szövegben ezzel a szóval.
- [75] Itt a város latin nevének ragozott formája, „Græcii” szerepel; Graz, Ausztria, Stájerország (Steyer) székhelye, a Mura két partján.
- [76] Eredetileg ½ helyett 3/6 volt.
- [77] Itt egy pár szó olvashatatlan.
- [78] Piskó.
- [79] Bizonytalan olvasat, magyar elnevezése Regede, ma Bad Radkersburg, Ausztria, Stájerország (Steyer) délkeleti részén, az osztrák-szlovén határ ill. a Mura mellett.
- [80] Ráckanizsa, Razkrižje, Szlovénia, a Pomurska azaz Muramenti régióban, közvetlenül a Mura mellett, a mai horvát-szlovén határ közelében.
- [81] Itt kihagyott rész, valószínű kiegészítéssel.
- [82] Esetleg: éjjel is járható, annyira jó az út.
- [83] Bizonytalan olvasat, vö. fent.
- [84] Értelemszerű kiegészítéssel.
- [85] Eszék egykor Verőce vármegyéhez tartozott; Osijek, Horvátország, Osječko-baranjska županija azaz Eszék-Baranyai megye székhelye.
- [86] Verőce a hajdani Verőce vármegye székhelye; Virovitica, Horvátország, Virovitica-podravska županija azaz Verőce-Drávamente megye székhelye.
- [87] Eredetileg: „ad VEcclesienses, Essekienses, Veröczienses, et Sellenses Nundinas vadit.”
- [88] Kissé szabad fordítás.
- [89] Kiegészítéssel, mivel itt ez a szó olvashatatlan volt.
- [90] Vajszlón. Ugyanígy használják a továbbiakban is.
- [91] Bóly; a másik két helységet a mai írásnak megvelelően írták.
- [92] Értelemszerű kiegészítéssel.
- [93] Kiegészítésekkel, mivel itt több szó olvashatatlan volt.
- [94] Itt eredetileg: „semmit”.
- [95] Ld. fent..
- [96] itt eredetileg: „locumtenens”.
- [97] Szó van olajról is, de azt talán másként számítják.
- [98] A válaszban csak a község latin neve ragozva: Pecsvaradini.
- [99] A község nevét a mai írása szerint adták meg.
- [100] Stációkat; vö. lejjebb is.
- [101] Ld. fent.
- [102] Kissé szabad fordítás.
- [103] Értelemszerű kiegészítéssel, eredetileg: „non dantur” = nem adatik, nincs.; a kérdésben a kvártélyok szabályos voltáról, ill. egy-egy községben lévő közös kvártélyházzal kérdeznek.

- [104] Valószínű értelemszerű kiegészítés, itt eredetileg: „semmi”.
- [105] Valószínű értelemszerű kiegészítés, itt eredetileg: „a biztos úr tudja a legjobban”.
- [106] Értelemszerű kiegészítés.
- [107] Valószínű értelemszerű kiegészítés, itt eredetileg: „jóban”.
- [108] Valószínű értelemszerű kiegészítéssel, a válasz eredetileg csak addig tart, hogy „tudna beszámolni”.
- [109] Értsd: a beszállásolt katona a paraszttal együtt használja a lámpást, nincs a katonának külön világítóeszköze.
- [110] Eredetileg a szénával és a zabbal együtt.
- [111] Bóly, ld, fent; valószínű értelemszerű kiegészítéssel.
- [112] Értelemszerű kiegészítéssel.
- [113] Beremend.
- [114] Siklós.
- [115] Túrony.
- [116] Nagyharsány.
- [117] Viszló. Valószínű, hogy elírás Vaiszlo helyett.
- [118] Értelemszerű kiegészítéssel.
- [119] Értelemszerű kiegészítéssel.
- [120] Eredetileg a községek mennyiségét és minőségét említik.
- [121] Szó szerint: örökös kötelezettséggel megkötöttek. A kérdés Taba István-féle fordításában a „szabadköltözésű vagy röghözkötött” kifejezés szerepel.
- [122] Valószínű értelmezés több szótár átnézése után.
- [123] Itt eredetileg: „semmi”. A földméréssel, ill. az azzal való megelégedettséggel kapcsolatos kérdések.
- [124] Az „öl” szó betoldva.
- [125] Valószínű értelemszerű kiegészítéssel; a kérdésben a földesurak, a katonaság, a hatóságok, a katonai biztosok, a papok, a tanítók, a jegyzők, a bírók, az esküdtek elleni esetleges panaszról van szó.
- [126] Értelemszerű kiegészítéssel; itt eredetileg: „nem”.
- [127] Itt eredetileg: „semmi”. A kérdésben arról volt szó, hogy a panaszat hol, mikor nyújtották be, milyen válaszokat kaptak.
- [128] Valószínű értelemszerű kiegészítéssel; az „évente” után néhány szó olvashatatlan volt.
- [129] Itt eredetileg: „semmi”. A szőlőkre és azokkal kapcsolatos jobbágyi szolgáltatásra vonatkoznak a kérdések.
- [130] Értelemszerű kiegészítéssel, itt eredetileg csak „nem”.
- [131] Értelemszerű kiegészítéssel, itt eredetileg csak „semmi”. A kérdések a közös földre, annak haszn vételére, a vele kapcsolatos elszámolásokra stb vonatkoznak.
- [132] Szó szerint: „ingyen faizással élnek”
- [133] Valószínű kiegészítéssel.
- [134] Szó szerint: „joga”.
- [135] Itt eredetileg „semmi”. A kérdés a közös erdő utáni kötelezettségről szól.
- [136] Kissé szabad fordítás.
- [137] Értelemszerű kiegészítéssel, itt eredetileg „mindenképpen”.
- [138] Valószínű kiegészítéssel.
- [139] Itt eredetileg „semmi”. A kérdések az esetleges favásárlás körülményeire vonatkoznak.
- [140] Értelemszerű kiegészítéssel, itt eredetileg „nincs”.
- [141] Itt eredetileg „semmi”. A kérdések a fuvarozás körülményeire vonatkoznak.
- [142] Itt eredetileg „semmi”. A kérdések a termékek eladásának, szállításának körülményeire – az esetleges vámokra is – vonatkoznak.
- [143] Itt eredetileg „semmi”. A kérdések a malmokra, a vizimalmokat hajtó patakokra vonatkoznak.
- [144] Valószínű kiegészítéssel.

[145] Ti. lótenyésztés végett.

[146] Itt eredetileg „semmi”. A további kérdések is a megyei csődörre vonatkoznak.

[147] Itt eredetileg: „ex Vecclesiensibus (Quinque-Ecclesiensibus), Siklosiensibus, et Szigethanis Nundinis ...”

[148] Itt eredetileg: „nem”.

[149] Valószínű kiegészítéssel, itt eredetileg: „semmi”.

[150] Valószínű kiegészítéssel, itt eredetileg: „nem”.

[151] Mohács.

[152] P-vel kezdődő nehezen olvasható szó, valószínűleg „perna”. Vö. a táblázattal.

[153] Eredetileg a községek mennyiségét és minőségét említik.

[154] Aatholicorum, vö. fent.

[155] Valószínű kiegészítéssel. Itt a „ratificata” = törvénybe iktat szó szerepel.

[156] Valószínű kiegészítéssel, itt eredetileg: „semmi”.

[157] Valószínű kiegészítésekkel, mivel itt sok olvashatatlan rész volt.

[158] Bizonytalan, mivel a számokat nehezen lehetett kiolvasni.

[159] Ez a sor utólag beszúrva.

[160] Kissé szabad fordítás.

[161] Azaz nem kunyhókban.

[162] Valószínű kiegészítéssel, itt eredetileg: „semmi”.

[163] Itt eredetileg „nem”.

https://ormansagihistoria.blog.hu/2020/02/03/vajszlo_maria_terezia_koraban_1771